

Jaarverslag 2018 van de Chemie-Historische Groep van de KNCV

Activiteiten

In 2018 organiseerde de CHG, al dan niet in samenwerking met andere partijen, de volgende activiteiten – uitgebreide & veelal geïllustreerde verslagen zijn te vinden op onze website (*vide infra*):

1. Mini-symposium “Naturaliakabinetten en simpliciaverzamelingen”, donderdag 15 maart, Teylers Museum, Haarlem.

Sprekers: (i) Ernst Homburg (U Maastricht/CHG-bestuurslid), *De handel in verfstoffen, de firma Hafkenscheid en de functie van de Hafkenscheid Collectie*, (ii) Raymond van der Ham (Museum Naturalis, Leiden), *Nederlandse simpliciaverzamelingen: heden en verleden*, en (iii) Judith van der Brugge-Mulder (Rijksmuseum, Amsterdam), *De verzamelaarskast met miniatuurapotheek van het Rijksmuseum*.

Dit mini-symposium ging vooraf aan de presentatie van het boek *Een kabinet vol kleur: De collectie schildersmaterialen van de Amsterdamse verfhandelaar Michiel Hafkenscheid (1772 – 1846)* van Ineke Pey & Ernst Homburg, uitgegeven door Vantilt, en dit gedeelte werd door de uitgever zelf gecoördineerd – mede door deze combi was de belangstelling voor het CHG-mini-symposium groot, zo’n 60 personen woonden het bij. Naast Ineke Pey, die e.e.a. over de wordingsgeschiedenis van het boek zelf vertelde, sprak tijdens de boekpresentatie ook nog Mariël Polman (Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Amersfoort), en wel, heel toepasselijk, over het belang van de collectie Hafkenscheid voor het onderzoek naar kleur op monumenten.

2. Bezoek aan het depot van Rijksmuseum Boerhaave, donderdag 7 juni, Leiden.

De belangstelling was niet overweldigend – 11 inschrijvers – maar het was niettemin een boeiende tocht langs de vele voorwerpen die niet de huidige permanente opstelling gehaald hebben, o.l.v. conservator Ad Maas – na afloop is er onder het genot van een drankje nog nagepraat in het museum zelf, een levendige discussie waarbij Ad nog een aantal vragen te beantwoorden kreeg.

3. Hoewel strikt genomen geen CHG-activiteit, maar wel voortgekomen uit een CHG-initiatief dat overgenomen is door de KNCV, moet hier toch even gewag gemaakt worden van de ceremonie rondom het uitroepen van de Ovale Zaal in het Teylers Museum, Haarlem, tot Nationaal Chemisch Erfgoed, de eerste locatie die deze eer te beurt valt: op woensdag 4 juli onthulde Floris Rutjes, voorzitter van de KNCV, de speciaal voor dit programma ontworpen plaquette – ook verscheen er een artikel over dit onderwerp in het Haarlems Dagblad (interview met Trienke van der Spek, hoofdconservator van Teylers).

4. Mini-symposium “(Al)chemie in en rond Amsterdam in de 17^e en 18^e eeuw”, vrijdag 14 september, Ambassade van de Vrije Geest in het Huis met de Hoofden, Amsterdam.

Sprekers: (i) Ernst Homburg (Maastricht/CHG-bestuurslid), *Korte inleiding op het symposium*, (ii) Henk Vermande (Soest), *Stromingen in de (al)chemie in de 17^e eeuw en enige voorbeelden van (al)chemische gevelstenen in Amsterdam uit de 17^e/18^e eeuw*, (iii) Ad Minderhoud (Amsterdam), *Johann Rudolf Glauber (1604-1670), een chemicus en alchemist in*

Amsterdam en zijn internationale reputatie, (iv) Ruud Lambour (Amsterdam), *Galenus Abrahamsz (1622-1706), doopsgezind leraar/predikant, medicus en alchemist*, (v) Joppe van Driel (Amsterdam), *Het 'huishouden' van stad en platteland. De rol van apothekers en chemisten in de voorziening van nijverheidsgewassen en meststoffen*.

Het geheel werd afgerond met een algemene rondleiding door de Bibliotheca Philosophia Hermetica/The Ritman Library, waarbij ook boeken getoond werden die gerelateerd waren aan de figuren die in het symposium aan bod waren gekomen.

Een kleine 45 toehoorders konden verwelkomd worden, een mooie opkomst.

Verder dient vermeld te worden dat de bijeenkomst mede mogelijk werd gemaakt door een gulle donatie van een van onze leden!

5. Het verslagjaar kende ook een dieptepunt: het is een traditie om jaarlijks met de Sectie Historiek van de KVCV een symposium te organiseren, en dit jaar zou het gaan over "De ontwikkelingsgeschiedenis van computerchips", en gehouden worden in Eindhoven. We dachten een mooie set sprekers 'gestrikt' te hebben, maar de belangstelling bleek zo laag te zijn dat we het symposium hebben moeten afblazen: vermoed wordt dat de CHG-leden vreesden dat het te weinig chemisch zou zijn, terwijl er kennelijk bij andere aangeschreven groepen (o.a. NPT) ook weinig enthousiasme werd opgewekt. Dit was de eerste keer dat een symposium moest worden afgeblazen wegens gebrek aan belangstelling, en we hopen uiteraard dat het ook de laatste zal zijn.

6. CHG-bijdrage aan de Woudschoten Chemie Conferentie "Op de schouders van Lavoisier: G.J. Mulder als ontdekker van de eiwitchemie en J.H. van 't Hoff als grondlegger van de fysische chemie", vrijdag 2 november, Woudschoten.

Voor een volle & enthousiaste zaal spraken Daan Wegener (UU) over Lavoisier, Ernst Homburg (U Maastricht/CHG-bestuurslid) over Mulder, en Albert Philipse (UU/CHG-bestuurslid) over Van 't Hoff.

Het idee is om van zo'n CHG-bijdrage een jaarlijks terugkerend feature te maken, en organisator Gjalt Prins (NVON) lijkt daar wel oren naar te hebben. Zo zou onze interactie met leraren aan het middelbaar & voortgezet onderwijs aanzienlijk verbeterd kunnen worden.

7. Avondlezing, donderdag 22 november, Kruytgebouw UU (i.s.m. de CKMN).

Spreekster: Marieke Hendriksen (UU/CHG-bestuurslid), *Beproefd of bespot? Over de transformatie van alchemie naar chemie in Nederland*.

Hier weer een hartverwarmende opkomst (ong. 2 keer zo hoog als gemiddeld bij CKMN-lezingen), en de toehoorders zagen hun moeite ook zeer beloond.

8. Focussessie "Chemistry of Cultural Heritage in a Historical Perspective", dinsdag 4 december, Koningshof, Veldhoven (in het kader van CHAINS 2018).

De sessie was namens de CHG georganiseerd door Sven Dupré (UU) en kende een drietal voortreffelijke sprekers: (i) Mariana Pinto (UU), *Chemists in the Field of Archaeology in the Nineteenth Century*, (ii) Maartje Stols-Witlox (UvA), *Recipes for Change: the Chemistry of Historical Restoration Recipes*, en (iii) Maarten van Bommel (UvA), *Discoloration of Cultural Heritage: Towards a Chemical Understanding of Fading of Artworks*.

Zo'n 90 belangstellenden waren hierop afgekomen, meer dan er stoelen waren in de ons toegewezen ruimte, en zij zorgden ook voor een zeer levendige discussie.

Website

Zoals al gememoreerd, is meer informatie over bovenstaande bijeenkomsten te vinden op onze website: www.kncv.nl/chg -- u kunt ons ook volgen op Twitter: @CHG_NL

Verder is weer het nodige biografische materiaal m.b.t. prominente Nederlandse chemici toegevoegd. Het streven om biografieën van alle hoogleraren, vermeld in de *Geschiedenis van de scheikunde in Nederland* deel 1 en 2, en van de (K)NVCV-voorzitters op de website te plaatsen is vrijwel voltooid.

Voor het beter toegankelijk maken van het Chemisch Weekblad in gedigitaliseerde vorm is een samenwerking tot stand gekomen met de universiteitsbibliotheek van de RU Groningen – het uploaden zodanig dat het geheel gemakkelijk doorzoekbaar is en specifieke artikelen eenvoudig gevonden kunnen worden, is nog een hele toer, maar wij zijn blij dat er in ieder geval aan gewerkt wordt.

Ledenlijst

De CHG had aan het einde van het jaar 72 leden, hetzelfde aantal als aan het einde van 2017.

Bestuur

In de loop van het jaar konden we een nieuw bestuurslid verwelkomen: Marieke Hendriksen, postdoc-onderzoeker aan de UU. – Daar staat tegenover dat de voorzitter, Rob van Veen, na zo'n 10 jaar trouwe dienst in dat ambt, aan het einde van het jaar is afgetreden, en ook het bestuur heeft verlaten. Hij is als voorzitter opgevolgd door Ernst Homburg.

Het bestuur kwam bijeen op 1 maart, 15 mei, 8 september (voor een keer bij de voorzitter thuis) & 27 november.

Het Nationaal Chemisch Erfgoed programma is tot onze vreugde van start gegaan, onder de auspiciën van de KNCV – van de betreffende stuurgroep zijn twee CHG-bestuursleden lid.

Het bestuur heeft, net als voorgaande jaren, regelmatig contact gehad met zusterorganisaties als NPT, de Sectie Historiek van de KVCV, Jong KNCV en Chemische Kringen.